

Μάκης Τσίτας, «Πέντε στάσεις», Μεταίχμιο 2020

Το Μάκη Τσίτα τον γνωρίζουμε κυρίως ως συγγραφέα παιδικών βιβλίων. Μας εξέπληξε ευχάριστα το 2013 (α' εκδ.) με το *Μάρτυς μου ο Θεός*, και φέτος με την επανέκδοση του από τις εκδ. Μεταίχμιο, ύστερα από τη μεγάλη επιτυχία, τις μεταφράσεις σε δώδεκα γλώσσες και τα βραβεία που απέσπασε. Στο τελευταίο του βιβλίο *Πέντε στάσεις* ο Τσίτας καταπιάνεται με κάτι που έχει αποδείξει, όπως και στο *Μάρτυς μου ο Θεός*, πως ξέρει να το κάνει πολύ καλά. Τότε, με την τεχνική του εσωτερικού μονολόγου κυρίως, τώρα, επιλέγοντας τον μονόλογο αυτή την φορά, μιας γυναίκας της όχι και τόσο μακρινής μας χρονικά και κυρίως ψυχικά ελληνικής επαρχίας, της Τασούλας, εστιάζει σε γεγονότα τόσο προσεκτικά επιλεγμένα, που αναδεικνύουν εμμέσως πλην σαφώς τόσες και τόσες δυσανεξίες της αθάνατης ελληνικής πραγματικότητας. Στο *Μάρτυς μου ο Θεός* είχαμε τον Χρυσοβαλάντη που μας έφερνε μπροστά στον καθρέφτη μας που δεν θέλαμε να αντικρίζουμε. Στις *Πέντε στάσεις* έχουμε την Τασούλα που μας κάνει να θέλουμε να σπάσουμε αυτόν τον καθρέφτη σε χιλιάδες κομμάτια. Το κάνουμε όμως;

Ο τίτλος του βιβλίου είναι χαρακτηριστικός – και όχι εριστικός και προκλητικός, αίφνης θυμάμαι το *Συναξάρι του Ανδρέα Κορδοπάτη...* και ο συσχετισμός δεν είναι τυχαίος. Είναι χαρακτηριστικός της στενότητας και του εσωτερικού περιορισμού της ηρωίδας. Είναι οι πέντε στάσεις του λεωφορείου από το σπίτι στη δουλειά της, στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ στην Θεσσαλονίκη (πρβλ. «*Το σεργιάνι μου στον κόσμο / ήταν δέκα μέτρα γης*», στίχοι Μάνος Ελευθερίου, μουσική Γ. Μαρκόπουλος). Κι όμως, πόσα περισσότερα χιλιόμετρα έχει γράψει εσωτερικά μέσα της για να αντέξει όλα αυτά που περιγράφονται μέσα στις 75 σελίδες του βιβλίου. Πλην όμως αυτά περιγράφονται και με αυτά θα ασχοληθούμε.

Η Τασούλα, μια νεαρή κοπέλα που γεννήθηκε και μεγάλωσε έξω σ' ένα χωριό της Ημαθίας, παντρεύεται ούσα ακόμα φοιτήτρια νοσηλευτικής στη Θεσσαλονίκη, το «μακρινό» '77, έναν αρκετά χρόνια μεγαλύτερό της οδηγό λεωφορείου και κακοπέφτει. Οι γονείς της δεν συναινούν σε αυτόν τον γάμο, εκείνος την κλέβει, την οδηγεί στην Αθήνα, ουσιαστικά τους απειλεί και κάπως έτσι συντελείται ένας γάμος που αποτελεί και την αρχή του τέλους της όποιας ξέγνοιαστης ζωής της ηρωίδας. Ο μονόλογος εστιάζει στα ουκ ολίγα προβλήματα που αντιμετώπισε αυτή κατά την διάρκεια του γάμου της με δύο παιδιά. Διόλου τυχαίο το ότι ο μονόλογος τελειώνει με το τέλος της φυσικής ζωής του Θεόφιλου, του συζύγου, ύστερα από αίτημα μεταφυσικής υφής της ηρωίδας. Και αίφνης αρχίζουν και δημιουργούνται πολλά και διάφορα ερωτήματα, που ευτυχώς οι όποιες, ελάχιστες, νεοελληνικές ανθρωπολογικές μελέτες ουσίας έχουν απαντήσει και ευτυχέστερα η νεοελληνικά λογοτεχνία έχει αρχίσει να θέτει νέτα-σκέτα, όπως στην περίπτωση αυτής της νουβέλας.

Ο Τσίτας, αυτή την φορά πιο άμεσα, καταπιάνεται με το θέμα της ελληνικής οικογένειας, άρα και του πατέρα, και της νεοελληνικής κοινωνίας. Η βάση του αυτή είναι. Με εφελτήριο αυτά ξετυλίγει ζητήματα γάμου, συμβίωσης συζύγων, παιδιών, σχέσεων, εργασίας, χρημάτων, ερωτικών σχέσεων εκτός γάμου, κι αυτά μέσα από μια ασχημονούσα συνθήκη με ελάχιστες αχτίδες μάλλον χριστιανικής καλοσύνης της ηρωίδας, ίσα να προφυλάξει εαυτήν και τα παιδιά της, αλλά και με μια ορθόδοξη οπτική μεταφυσικής λύσης διά της επικλήσεως, που επίσης μας είναι γνώριμη, πλην όμως δεν συνάδει με μια λογική πραγματικότητα τόσο, όσο με μια ιδιαίτερη ελληνική χριστιανική αντίληψη – εκεί που δεν χωράει άλλο η ανοχή και η καρτερία η επιθυμία του κακού του άλλου είναι η μόνη λύση – αδιαφόρως αν συγχωρείται ή όχι είτε μετά θάνατον είτε στην παρούσα ζωή... και ναι, όλα αυτά μέσα σε 75 σελίδες δωρικής, μιμιμαλιστικής αφήγησης! Χωράνε πολύ καλά, πιστέψτε με, ίσα να τα αναδείξεις, ως τέτοια. Αυτό που προξενεί εντύπωση είναι πως όλοι κάπου έχουμε ακούσει κάποια παρόμοια περιστατικά όμως δεν έχουμε δώσει την πρέπουσα βάση σε αυτά, ούτε έχουμε εστιάσει παραπάνω, όπως εδώ ο Τσίτας, προκειμένου να μας δημιουργήσουν μια βάση δεδομένων για πιο ασφαλή συμπεράσματα σχετικά. Κι ο συγγραφέας, δίχως να επιπίπτει σε συμπεράσματα, γεγονόσ που δηλώνει λογοτεχνική ευφυΐα, συγκεντρώνοντας τα σε αυτή τη μικρής φόρμας έκταση, μας τα δίνει έτοιμα στο πιάτο. Άλλως, θα χρειαζόταν εκατοντάδες σελίδες...

Αυτό που θέλει να μας πει ο Τσίτας με τις *Πέντε στάσεις* και όλα τα παραπάνω και που αν το καταλαβαίναμε θα θέλαμε να θρυμματίζαμε τον καθρέφτη μας, πλην όμως δεν μπορούμε να το κάνουμε, διότι απλά θα χάναμε εαυτόν, είναι περίπου αυτό που μας λέει και στο *Συναξάρι* ο Βαλτινός – οι όποιες εσωτερικές μετακινήσεις που μπορούν να σταχυολογηθούν είναι ελάχιστες και μηδαμινές, άνευ σημασίας. Ξεκινώντας από σύνολη την ελληνική κοινωνία, που δημιουργήθηκε από τα σπλάχνα και με βάση την πυρηνική οικογένεια και έμεινε αγκυλωμένη και εγκλωβισμένη σε δεδομένα κλειστής κοινότητας και παρά τις όποιες ελάχιστες αποτυχημένες προσπάθειες της ελληνικής εκκλησίας και του ορθόδοξου πνεύματος, δεν καταφέραμε, αιώνες τώρα, να αγαπήσουμε τίποτα απολύτως. Από αυτό το σημείο, που οριοθετείται κάπου μέσα στο Βυζάντιο, και μέχρι τις δεκαετίες '70, '80 και μέχρι το '90 που τοποθετεί ο συγγραφέας τους ήρωές του, όλα τα παραπάνω προβλήματα-κωλύματα-αγκυλώσεις-δυσανεξίες επαναπροσδιορίστηκαν σε αυτές τις μεταβατικές δεκαετίες, χωρίς τα δεδομένα της αληθινής αγάπης, με αποτέλεσμα να βρίσκουν διέξοδο σε ενδοοικογενειακή βία, όπως θα λέγαμε σήμερα, σε εξωσυζυγικές σχέσεις, σε παρακάλια και αιτήματα συγγνώμης κ.λπ. Και πάντα θα υπήρχε και θα υπάρχει το πισωγύρισμα. Και γι' αυτό ευθύνονται όλα τα παραπάνω που έχουν άλλη αρχή και κανένα τέλος εν Ελλάδι. Κοινώς, όλα αυτά τα ακατάκτηκα δοτά «κεκτημένα» βρήκαν διέξοδο και εκτόνωση σε ενέργειες άνευ ουσίας ως προς την επίλυσή τους.

Μια τέτοια οπτική μας βάζει σε ακόμα περαιτέρω σκέψεις. Εντέλει το βασικό πρόσωπο του βιβλίου είναι η Τασούλα; Ή μήπως συνεχώς ο άξονας, μέσα από την θέαση του μονολόγου της, οδηγείται θεμιτά και αθέλητα στο Θεόφιλο-Πατέρα-Δία-Θεό; Διαβάζεται ακόμα κι έτσι με ακριβώς τα ίδια συμπεράσματα. Εν ολίγοις, ένα εξαιρετικό βιβλίο που μας θέτει προ των ευθυνών μας, αν κάτσουμε και τις σκεφθούμε...